

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

Hadtudományi Doktori Iskola

TÉZISFÜZET

Felegyi Júlia:

Az európai célszágok migrációs politikájának változása

című doktori (PhD) értekezéshez

Témavezető: Dr. Kaiser Ferenc

Budapest, 2022.

TARTALOMJEGYZÉK

Tartalomjegyzék	2
A témaválasztás indoklása, a kutatási probléma	3
Kutatási célok és kérdések	6
Hipotézisek	7
Kutatási módszerek	7
Az elvégzett vizsgálat tömör leírása fejezetenként	9
Összegzett következtetések	10
Új tudományos eredmények	14
A kutatási és tudományos eredmények gyakorlati felhasználhatósága, ajánlások	15
Mellékletek.....	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
A szerző a témában eddig megjelent publikációi.....	18
A doktori értekezés benyújtójának szakmai-tudományos életrajza	19

A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA, A KUTATÁSI PROBLÉMA

2012 és 2015 között a Rendészettudományi Kar Migrációs szakirányán végeztem tanulmányaimat, és első menekültügyi meghallgatásaim során döntöttem a téma kutatása mellett. Döntésemet nagyban befolyásolta az időzítés is: 2013 nyarán a nagyfai ideiglenes befogadó táborban, 2014-től kezdődően pedig az akkor még Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) budafoki úti központjában – menekültügyi gyakorlatom folyamán – személyesen tapasztalhattam meg a migrációs folyamatokat, beszélgettem menedékkérőkkel, és részese lehettem a Koszovóból érkezők kezelésének is. A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalnál (2019 óta Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság) menekültügyi ügyelethesként töltött évek során rengeteg meghallgatást vezettem és együttműködhettem nemzetbiztonsági szolgálatok meghallgatásán is. Feladatkörömbé tartoztak a menekültügyi meghallgatások, menekültügyi őrizetek elrendelése, tolmácskezelés, dublini eljárás szerinti visszavételek és számos ad hoc tevékenység.

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karán töltött évek alatt tudományos diákköri (TDK) dolgozatot írtam a szíriai menekültügyi helyzetről, amellyel intézményi első helyezést értem el 2013-ban a Migrációs és Határrendészeti szekcióban, a 2015-ös Országos Tudományos Diákköri Konferencián (OTDK) pedig különdíjas lett a dolgozat. Szakkollégiumi (Szent György Szakkollégium) munkásságom során pedig plusz szakmai gyakorlatként az NNI¹ Nemzetközi Bűnözés Elleni Főosztály, Illegális Migráció Elleni Osztályon is bővíthettem tudásomat. Biztonság- és védelempolitika MSc képzésem során készült TDK pályamunkám az Afrikából származó menedékkérők indokainak hitelességét vizsgálta, amellyel a 2017-es XXXIII. OTDK Had- és Rendészettudományi Szekciójában a Migráció és Határrendészet tagozatban első helyezést értem el. 2012 óta foglalkozom behatóbban az irreguláris migráció és a menekültügy gyakorlati, valamint elméleti kérdéseivel, azok hatásaival, így nem volt kérdéses doktori tanulmányaim témaválasztása. Az elmúlt évek folyamán ugyanakkor az is világossá vált előttem, hogy egyrészt azért, mert Magyarországon 2015 óta kevésbé van szükség klasszikus menekültügyi eljárásokra, és mert más aspektusból vizsgálom a kérdéskört, a Hadtudományi Doktori Iskola keretein belül végzem kutatásaimat. Az általam vizsgált migrációval összefüggő kérdések sokkal inkább biztonságpolitikai és nemzeti biztonsági, valamint nemzetbiztonsági kérdéskörök, mintsem rendészettudományiak, ahogy azt a disszertáció is igazolta.

¹ NNI – Nemzeti Nyomozóiroda

A „2015-ös nagy migrációs és menekültügyi hullámot” követő csökkenő tendencia a koronavírus-járvány jelenléte ellenére ismét erősödőre váltott, amely a kutatási témám létjogosultságát és aktualitását erősíti meg. Számos olyan nem várt esemény generál újabb és újabb migrációs hullámokat, mint például Erdoğan elnök 2020. februári döntése a menekültek feltartóztatásának felfüggesztéséről, az afganisztáni tálib hatalomátvétel, a fehér orosz migrációs válság, vagy akár a mali harcok fellángolása. Sajnálatos módon a jövőben is számítanunk kell hasonló válságokra, amelyek az érkezési országokra is jelentős többlet terhet rónak. Az EU és az irreguláris migrációnak kitett Olaszország, Görögország, Spanyolország számos egyeztetés után sem tud hatékony megoldást találni a folyamatok kontrollálására, ugyanakkor tanulságos azok elemzése. Természetesen érdekes lenne megvizsgálni a migrációnak kitett olyan országok vonatkozó szakpolitikáját is, mint az Egyesült Királyság, vagy Málta, sőt, a Magyarország szempontjából releváns nyugat-balkáni migrációs útvonalon fekvő országokét is, ám jelen disszertációban – a terjedelmi korlátok miatt – csak a fent említett országok elemzésével foglalkozom.

Megkülönböztetek érkezési és célországokat is, mert az irreguláris migráció mértéke, dinamikája, célja és annak hatásai is eltérnek e két csoportnál. Fontosnak tartom a különbségtételt, mert bár mindkét területen számos negatív hatásról számolhatunk be, teljesen más céllal és időtartamra érkeznek migránsok. Míg az érkezési országoknál előny, hogy a migránsok jelentős része csak átmeneti céllal érkezik, ugyanakkor hátrány, hogy szinte állandóan és nagy létszámban teszik azt. Az átmenő forgalom – bár kedvezhet az olyan szolgáltatóknak, mint a vendéglátóipar, a taxik, vagy Franciaországban a Decathlon kajak eladásai – óriási bevételt jelentenek az olyan kiépült illegális szolgáltatási láncoknak, amelyek embercsempészettel foglalkoznak, és a szervezett bűnözést gazdagítják. A célországokba pedig elképzelhető, hogy éves szinten kevesebb migráns érkezik, azok egy jelentős része azonban végleges letelepedési céllal. Ez ráadásul az államnak több anyagi ráfordítást jelent. A menedékkérők és státuszt kapottak esetében az eljárási és szociális költségek miatt, az irreguláris migránsok esetén pedig például a hatósági razziák, a nemzetbiztonsági kockázatok szűrése és a bűncselekmények okán.

A disszertáció elején röviden ismertetem a legjellemzőbb irreguláris migrációs útvonalakat, illetve a 2015 óta eltelt időszak domináns, a migrációs folyamatokat befolyásoló eseményeket is. Ahogy azt látni fogjuk, 2015 óta jelentős, migrációval kapcsolatos változásokon ment át az összes kiemelt ország bel- és külpolitikája, intézményi és jogi struktúrája, továbbá a bevándorlás kérdéskörének lakossági megítélése. Az értelmezési

keretek évről évre biztonságiasítják a migrációt, amely egyre inkább megkerülhetetlen biztonságpolitikai tényezőnek számít. 2020-ban is több, a bevándorlást jelentősen befolyásoló indikátort volt szükséges bemutatni, mint például a görög-török határkonfliktust vagy a koronavírus illegális migrációra gyakorolt hatását. Az érintett országok vizsgálatát időbeli keretek közé is kell helyeznem, ezt – a történeti visszatekintéseken kívül – 2015. és 2021. év vége közé teszem. A hipotézisek felállításához és a disszertáció megírásához kidolgoztam egy szempontrendszert, amely alapján törekszem az érintett országok összehasonlító elemzésére és értékelésére.

Szempontrendszer:

- Milyen migrációs múlttal rendelkezik, kibocsátó/célország volt? Milyen mértékben és mik voltak az indikátorok, mi változtatta meg?
- A migrációval, irreguláris migrációval kapcsolatos jogszabályi környezet kiépülése, fejlődése, napjaink hatályos rendelkezései
- A toloncolások hatékonysága, mértéke
- A migrációs intézményrendszer kiépülésének folyamata, jelenlegi állapota
- A migránsoknak juttatott állami támogatások mértéke és rendszere
- A bevándorlásért felelős szervek együttműködése a nemzetbiztonsági szervezetekkel, a nemzetbiztonsági szervek felelőssége, és maga az irreguláris migrációból és az integráció hiányából fakadó nemzetbiztonsági kockázat
- A közbiztonság alakulása 2015 óta
- Az irreguláris migráció megfékezésére tett kísérletek
- Az irreguláris migráció és a bevándorlás lakossági megítélése, annak esetleges változása
- Az államok migrációs politikája, annak változása
- Milyen bilaterális vagy multilaterális egyezményekkel rendelkeznek a kibocsátó országokkal, valamint a szomszédos országokkal a migráció tekintetében?
- A haderő és a fegyveres testületek alkalmazása a migrációs feladatok és a határvédelem vonatkozásában
- NGO-k, nemzetközi szervezetek jelenléte és tevékenysége az országokban
- Statisztika (mennyien, honnan érkeztek) és annak okainak elemzése
- A migrációs jövőképet befolyásoló tényezők
- Következtetések levonása.

KUTATÁSI CÉLOK ÉS KÉRDÉSEK

A disszertáció keretében megvalósuló *kutatás céljai*:

1. Bemutatni, hogy az irreguláris migrációs folyamatok elemzésének – azok komplex jellege, és a biztonsági környezet folyamatos változásai miatt – egyre jelentősebb szerep jut a biztonsági tanulmányok területén is, valamint mind nemzeti, mind nemzetközi szinten a döntéshozatalt támogató háttéranyagok nélkülözhetetlen részévé váltak a migrációval és irreguláris migrációval kapcsolatos naprakész információk. Ebből az állandósult információigényből ered, hogy az európai országok – köztük Magyarország is – diplomatái, katonai- és polgári nemzetbiztonsági szolgálatai is az egyik fő prioritásként kezelik az ebből eredő feladatokat.

2. Ismertetni a fegyveres erők, a rendvédelmi és nemzetbiztonsági szolgálatok, illetve a civil szervezetek lehetséges feladatait, továbbá együttműködésük területeit az irreguláris migráció és a menedékkérelmek kezelése során.

3. Igazolni, hogy az irreguláris migráció ösztönzőleg hat a migrációs és rendvédelmi szervekre, az új kihívások új válaszokat igényelnek, így innovatív megoldások szükségesek, ezért a migrációval foglalkozó állami szervezetek létszám, illetve anyagi igényei emelkedik.

4. Felhívni a figyelmet az irreguláris migrációval járó biztonsági kockázatokra, amelyek kivétel nélkül megfigyelhetők a legjelentősebb befogadó országokban, és amelyek a jövőben nem csak az adott országot veszélyeztetik, hanem könnyen regionális, majd globális problémává válhatnak.

5. Megvizsgálni a 2015 és 2021 közti időszakban az Európában elkövetett dzsihadista terrortámadások elkövetőinek származási országait, és azok alapján objektív következtetéseket levonni.

A fenti célok elérése érdekében öt *kutatási kérdés* került meghatározásra.

1. Hogyan befolyásolta a 2015-ös migrációs-és menekültválság az európai célországok biztonságát, a lakosság biztonságérzetét, a biztonságpolitikát?
2. Milyen mértékben érintettek az irreguláris migrációban az egyes országok és miért? Mi befolyásolja, hogy hova mennek az irreguláris migránsok?
3. Mely országok hogyan, milyen eszközökkel és mennyire hatékonyan kezelik az irreguláris migráció okozta kihívásokat?

4. Miben érintik ezek a kérdések az országok nemzeti biztonságát és nemzetbiztonsági szolgálatait?
5. Megfigyelhető-e bármely minta az európai dzsihadista terrortámadások elkövetőinek származását, migrációs hátterét elemezve?

HIPOTÉZISEK

A fentiekben ismertetett kutatási probléma és kérdések megválaszolása érdekében a disszertáció az alábbi öt *hipotézisre* épül:

- H1. Az irreguláris migrációval érintett európai országokban a hatékony megoldás keresése érdekében a legfelsőbb szintekig hírigény van a jelenséggel kapcsolatos legfrissebb és legrészletesebb információkra. Ez a hírigény kihat a nemzetbiztonsági területre is, amely eddig nem feltétlenül, vagy nem ilyen perspektívából foglalkozott a problémával. Az irreguláris migráció – annak biztonságiasítása miatt – hatással van a nemzetbiztonsági szolgálatok fejlődésére.
- H2. A legtöbb európai országban a pártpolitika áldozata lesz a migrációval kapcsolatos kérdések túlnyomó része, és nem a szakértői érvek alapján születnek döntések. Az utóbbi években azonban a jogi szabályozás finomításával/szigorításával egyre inkább szakpolitikai döntések születnek ezen a területen is, amelyek következetes betartásával csökkenthető az adott országba irányuló irreguláris migráció.
- H3. A kezdetben befogadó célországok társadalma az elmúlt években a téma átpolitizálódása és a média nagyfokú figyelme miatt kevésbé lett befogadó, és az irreguláris migráció elleni szigorúbb fellépést támogatja. Az irreguláris migráció tényleges jelenléte tehát a helyi lakosság ellenérzését váltja ki.
- H4. A 2015-ös európai migrációs és menekültválság kezdetén jellemzően fegyveres konfliktuszónákból érkeztek a legtöbben, míg napjainkra ez már kevésbé jellemző, és túlsúlyba kerültek az afrikai, zömében gazdasági bevándorlók.
- H5. A bevándorló hátterű dzsihadista terroristák többsége nem az erős terrorista jelenléttel rendelkező harmadik országokból származik, hanem jellemzően Észak-Afrikából.

KUTATÁSI MÓDSZEREK

A terület interdiszciplináris jellegére tekintettel a dolgozat többféle kutatási módszert is alkalmaz. A disszertáció főként magyar, angol, svéd, német nyelvű elsődleges és másodlagos

források széles körére, valamint helyenként spanyol, francia vagy olasz nyelvű forrásokra is épül. A hozzáférhető szakirodalom felhasználásán kívül sokat merítettem a releváns nemzetközi szervezetek (például UNHCR, IOM, FRONTEX) kiadványaiból és a vizsgált országok vonatkozó jogi szabályzóiból, idegenrendészeti szerveinek honlapjairól. A disszertációhoz felhasználtam menekültügyi tanulmányaimat és az OIF-jogelőd BÁH-nál szerzett menekültügyi szakmai tapasztalatomat is. Továbbá a témához szorosan kapcsolódó nemzetközi gyakorlaton, hazai szakmai konferenciákon vettem részt, amelyek jelentősebb tapasztalatait szintén beépítettem az értekezésbe.

Kutatásomat – a doktori iskola előírásainak megfelelően – tanulmányi és kutatási terv megfogalmazásával kezdtem, amelyet az évek során, a kutatás előrehaladtával rendszeresen frissítettem a tudományelméleti és módszertani ajánlások figyelembevételével. Témám speciális jellege az alkalmazott kutatási módszerek körét is meghatározta, így jellemzően induktív, összefüggés-feltáró stratégiát folytattam, kombinálva a történeti-feltáró elemzésekkel.

A feltáró kutatási módszer eszköztárából kutatásom kezdeti szakaszában a dokumentumelemzés kapta a legnagyobb hangsúlyt. Elsődlegesen magyar, angol és svéd (időnként német, spanyol, olasz) nyelvű szekunder forrásokat (szakkönyveket, tanulmányokat, publikációkat) vettem alapul, igyekezve megismerni, ütköztetni az eltérő nézőpontokat. Ez a módszer a kutatásom hátralévő részében is jelentős szerepet kapott. Itt hangsúlyoznám azonban, hogy kutatásom aktualitása miatt az átlagosnál jóval kevesebb írott szakirodalom állt rendelkezésemre, így sok esetben csak a nemzetközi szervezetek és kormányzati oldalak, valamint a releváns sajtóhírek álltak rendelkezésemre.

A személyes benyomások szerzése, az első kézből való tájékozódás igénye miatt 2018 tavaszán tanulmányútra mentem Svédországba, ahol kapcsolataimnak köszönhetően személyesen is megismerhettem a svéd bevándorlási hivatal, valamint a helyi önkormányzatok (Kommun) integrációt elősegítő projektjeit és folyamatát. Terveim közt szerepelt egy spanyol tanulmányút is, azonban ez a koronavírus-járvány miatt megghiúsult.

A logikai elemző-értékelő eljárásai módszerek közül az analízis, a folyamatmodellezés és az összehasonlítás – amely Vida Csaba szerint is² a legalkalmasabb egyes országok változásainak elemzésére – kapott jelentősebb szerepet disszertációm készítése során. Az elemzés részeként az összefoglaló részben SWOT-analízist is alkalmaztam, amely során

² Vida Csaba: A hírszerző elemző-értékelő munka alapjai. in: Felderítő Szemle 2013./3, p. 91-92.
<https://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/fsz/2013-3.pdf> Letöltés: 2020. 12. 13.

kiválóan láthatóvá váltak a vizsgált országok migrációs politikájával kapcsolatos erősségek, gyengeségek, lehetőségek és veszélyek is. Az összehasonlító módszer a disszertáció végén is nagy hangsúlyt kapott, hiszen az elemzett országok összehasonlításából új tudományos eredményeket állapíthattam meg.

AZ ELVÉGZETT VIZSGÁLAT TÖMÖR LEÍRÁSA FEJEZETENKÉNT

A dolgozat első fejezete a bevezető gondolatokat követően felvázolja az elméleti keretrendszer (Krikorian, Lundberg, Borjas), rávilágít a migráció és a biztonság összefüggéseire, majd rövid szakirodalmi áttekintést nyújt. Az értekezés második fejezetében tisztázásra kerülnek a migrációval kapcsolatos fogalmak, többek között az „illegális migráció” és az „irreguláris migráció” közötti különbségek. A fejezetben bemutatásra kerülnek a jelentősebb migrációelméletek is, hiszen ezek alkalmazása nélkül nem készülhetett volna el a disszertáció.

Az értekezés harmadik fejezete a 2015-ös migrációs és menekültügyi krízist megelőző és generáló folyamatokat mutatja be röviden, valamint a szerző személyes menekültügyi tapasztalatait is tartalmazza. A fejezet második fele sorra veszi a legjelentősebb Európába irányuló irreguláris migrációs útvonalakat: a nyugat-mediterránit (vagy éppen nyugat-afrikait), a közép-mediterránit, a kelet-mediterránit, valamint a nyugat-balkánit is.

Dolgozatom az országokat elemző fejezeteiben (4-10.) törekedtem a kronologikus és földrajzi szempontú felépítésre. Az országokat elemző fejezetek első felében az érkezési országokat (Görögország, Spanyolország, Olaszország), míg második felében a kifejezetten európai célországokra irányuló illegális migrációs folyamatokat és a migrációs politikák változásait szemléltettem Németország, Ausztria, Svédország és Franciaország példáin keresztül, a fent már említett szempontrendszer alapján.

Végül az értekezést a tizenegyedik fejezet zárta, amely összegezte az értekezés keretében végzett kutatás eredményeit a meghatározott szempontrendszer alapján, áttekintette a bevezetésben megfogalmazott hipotézisek teljesülését. Megfogalmazta továbbá az új tudományos eredményeket, illetve azok gyakorlati hasznosíthatóságát, valamint a lehetséges további kutatási irányokat.

ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

Az értekezés során bemutatott kutatás eredményei a hipotézisekkel és a kutatási célokkal összhangban az alábbi pontokban összegezhetőek:

1. Az értekezés első kutatási céljának elérése a vizsgált hét ország ismertetése során – értékelésem szerint – sikeres, ahogy a vizsgált stratégiai dokumentumokból és a jogszabályok változásából is láthattuk.
2. Az értekezés második és harmadik céljával kitűzöttet szintén sikeresen abszolváltam mind az országok elemzése során (jellemzően külön alfejezetben fejtve ki ezeket), mind az összegzésekben. Jóllehet konkrét, összegszerű adatokat nem tudtam beszerezni az érintett országok migrációs szerveinek költségvetéséről, mégis, a fejezetekben taglaltak és a statisztikai adatok alapján úgy vélem, a következtetésem helyesek.
3. A disszertáció negyedik célkitűzését maga a teljes kutatás hivatott igazolni, és amelyet országról országra bizonyítottam, valamint a következtetések fejezetben is markánsan megjelenik.
4. Végül pedig az értekezés ötödik célkitűzését az 1. sz. táblázat alapján valósítottam meg, amely következtetéseket a disszertáció 1.4. fejezet tartalmazza.

Első hipotézisem azt feltételezte, hogy *„az irreguláris migrációval érintett európai országokban a hatékony megoldás keresése érdekében a legfelsőbb szintekig hírigény van a jelenséggel kapcsolatos legfrissebb és legrészletesebb információkra. Ez a hírigény kihat a nemzetbiztonsági területre is, amely eddig nem feltétlenül, vagy nem ilyen perspektívából foglalkozott a problémával. Az irreguláris migráció – annak biztonságiasodása miatt – hatással van a nemzetbiztonsági szolgálatok fejlődésére.”* A hipotézisre a magyar változásokból³ alapoztam, valamint idézném Laufer Balázs nb. alezredest is, aki szerint a migráció kérdéskörének vizsgálatát korábban a legtöbb nemzetbiztonsági szolgálat egyáltalán nem tekintette feladatának.⁴ Ez az, ami az elmúlt évtizedben megváltozott az irreguláris migráció állandósulásával. Görögország esetében a Nemzeti Hírszerző Ügynökség (EYP) – amely klasszikus értelemben vett polgári hírszerző szolgálat – olyan, napvilágot látott módszereit említeném példaként, mint a törökországi migránsok közé vegyülés és a migráció

³ A TIBÉK 2016-os létrejötte, valamint a 2019-től létrehozott NIÁT. Mind a szervezet, mind a NIÁT foglalkozott/foglalkozik irreguláris migrációval, embercsempészettel, szervezett bűnözéssel, és mindkét új intézmény meghatározó hírigénnyel bír a nemzetbiztonsági szolgálatok felé is.

⁴ Laufer Balázs: A migráció jelensége, valamint egyes külföldi biztonsági (elhárító) és hírszerző szolgálatok ezzel kapcsolatos kommunikációja. Felderítő Szemle, 2010. 2.sz. p. 48.

módszereivel, útvonalaival kapcsolatos hírszerzési forma kiépítése. Spanyolországnál a CNI-nél jelent többletfeladatot az illegális migránsok közül kiszűrni a szélsőséges elemeket, Németország esetében pedig a BND és a GASIM jelentős energiát, anyagi forrást fektet a kérdéskörbe és innovatív, sokszor megbotránkoztató módszerekkel törekszik az illegális migrációval kapcsolatos információk megszerzésére, elemzésére.

Svédország és Franciaország a terrorizmussal összefüggésben, de a migrációs nyomás miatt is rá kellett ébredjen a saját nemzetbiztonsági hiányosságaira. A svéd Sapo 2017-ben, a stockholmi terrortámadást követően sokkal komolyabban vette a menedékkérők nemzetbiztonsági szűrését, amelyet több jogszabály-módosítás is lehetővé tett, Franciaországban pedig a terrortámadásokat követően felülvizsgálták a hat nemzetbiztonsági jogkörrel rendelkező szervezetet, és a vizsgálat rámutatott, hogy az állomány jelentős része képtelen kezelni az újfajta biztonsági kihívásokat – köztük a migrációt is. 2017 végétől az új terrorellenes törvény jóváhagyásával pedig a francia hírszerzés munkája is megkétszereződött.

Ahogy Laufer Balázs PhD értekezésében⁵ is kifejtette, a magyar kormány hírigénye megnőtt az irreguláris és legális migrációt befolyásoló biztonságpolitikai, gazdasági és egyéb faktorokkal kapcsolatban, valamint magával a migrációs folyamatokkal szemben is. Általános tendencia, hogy Európában ez az elmúlt évek alatt folyamatosan emelkedik, sőt, mivel a vizsgált országok az irreguláris migrációval kapcsolatban hazánknál jóval érintettebbek, ez náluk sem lehet másként, tehát ez újabb bizonyíték az illegális migráció biztonságiasodására, és nemzeti biztonsági szerepének erősödésére. Értékelésem szerint ezek a példák kellőképp igazolják a hipotézisemet.

Második hipotézisem szerint *„a legtöbb európai országban a pártpolitika áldozata lesz a migrációval kapcsolatos kérdések túlnyomó része, és nem a szakértői érvek alapján születnek döntések. Az utóbbi években azonban a jogi szabályozás finomításával/szigorításával egyre inkább szakpolitikai döntések születnek ezen a területen is, amelyek következetes betartásával csökkenthető az adott országba irányuló illegális migráció.”* A pártpolitikai döntésekkel kapcsolatos megállapításom közismert tény. Ugyanakkor a hipotézis második részét, amely szerint több a hatékony szakpolitikai döntés, minden egyes vizsgált országnál megtalálhatjuk. Görögország esetében ilyen döntésként említtem Törökország biztonságos harmadik országgá történő nyilvánítását (amely

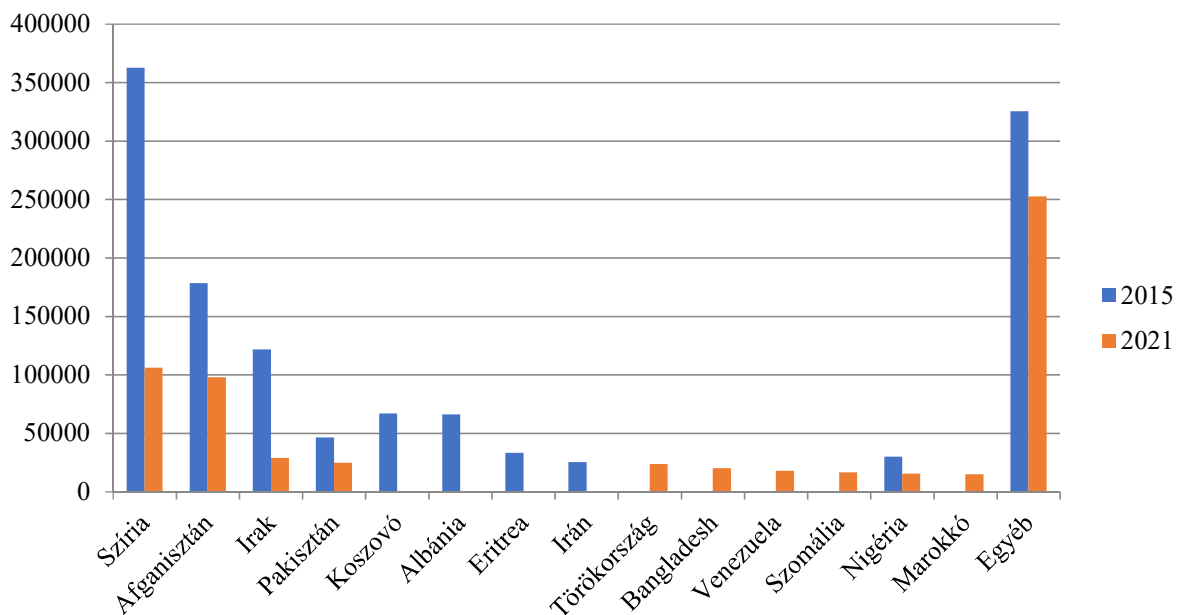
⁵ Laufer Balázs: A migráció rendvédelmi és nemzetbiztonsági kihívásai. PhD értekezés, 2013, p. 59.
<http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/9708/Laufer%20Bal%20a1zs%20a9rtekez%20a9s?sequence=1&isAllowed=y> Letöltés: 2021. 11. 11.

humanitárius szempontból vitatható, de egy hatékony kényszermegoldás), és a szárazföldi határszakasz védelmének jelentős megerősítését, hiszen kézzelfogható eredménye van. Spanyolország esetében a szakpolitika mindig előtérben volt, és változatlanul a főbb kibocsátó országok stabilizálását segítik (EUTM Mali, diplomáciai kapcsolatok). Az olaszországi migrációs statisztikán egyértelműen látható, hogy a Salvini-féle szigorú és következetes migrációs rendszabályok következményeként csökkent az illegális bevándorlás, majd a 2019-es új kormánykoalíció enyhítéseit követően ismét emelkedni kezdtek a mutatók. Ausztria (köszönhetően a Sebastian Kurz féle migrációs politikának) eddig is szigorúan állt az illegális migrációhoz, és szakpolitikája a kancellár távozásával sem változott. Svédország új, első női miniszterelnöke, Magdalena Andersson is előtérbe helyezte az integrációs törekvéseket és azok következetes betartását. Franciaország esetében pedig Macron elnök iszlamizálódást meggátló terveit, a 2021-es budapesti látogatása (amely során elismerte a V4-ek migrációs politikáját) és az évről évre szigorodó bevándorlási törvények példázák a szakpolitika meglétét.

Harmadik hipotézisem azt állította, hogy *„a kezdetben befogadó célországok társadalma az elmúlt években a téma átpolitizálódása és a média nagyfokú figyelme miatt kevésbé lett befogadó, és az irreguláris migráció elleni szigorúbb fellépést támogatja. Az irreguláris migráció tényleges jelenléte tehát a helyi lakosság ellenérzését váltja ki.”* Ennek vizsgálata és alátámasztása nehezebb volt, mint hittem, hiszen nehéz nem elfogult felméréseket találni, ráadásul a vizsgált rövidebb időszakból több hiteles felmérést is találni. A fellelt felmérések összehasonlítását követően megállapítottam, hogy a hipotézis megállja a helyét, de a várakozásaimmal ellentétben, míg az érkezési országok egy részében (Spanyolország, Olaszország) a legelfogadóbb a lakosság (az illegális migrációnak kitett területeken ettől függetlenül tüntettek a jelenség megszüntetéséért), a célországokban mérhetően csökkent a migránsok lakossági szintű elfogadása, kiemelten Svédországban és Franciaországban, de Németországban is. Az ezzel kapcsolatos pontos statisztikai adatokat az egyes fejezetek tartalmazzák. A fentiek magyarázata meglátásom szerint abban keresendő, hogy míg az érkezési országokat maguk a bevándorlók is csak átmeneti állomásnak tekintik, lehetőség szerint kerülnek a lakosokkal való konfrontációt és az ezzel járó hatósági eljárásokat, valamint a terrortámadások száma sem jelentős Spanyol-és Olaszországban, így a lakosság biztonságérzete legalább ezek miatt kevésbé csökkent. A célországokban viszont a migránsok már otthonosabban mozognak, többet engednek meg maguknak, jobban láthatóvá válnak a

kulturális különbségek, és a külföldiek által elkövetett dzsihadista terrortámadások sem kedveznek a lakosság velük szembeni megítélésének.

Negyedik hipotézisem szerint „a 2015-ös európai migrációs válság kezdetén jellemzően fegyveres konfliktuszónákból érkeztek a legtöbben, míg napjainkra ez már kevésbé jellemző, és túlsúlyba kerültek az afrikai, zömében gazdasági bevándorlók.”

1. ábra: Összehasonlítás a 2015-ben és a 2021-ben az EU-ba érkezett menedékkérőkről származási ország szerinti bontásban. A szerző szerkesztése⁶

Hipotézisemet részben támasztja alá a fenti statisztika, hiszen a két adatot összehasonlítva látható, hogy míg 2015-ben (a gazdasági kilátástalanság elől menekülő albán és koszovói állampolgárokon kívül) a valódi konfliktuszónákból érkeztek a legtöbben, úgy ez az arány 2021-re megváltozott: Törökország, Banglades, Venezuela, és Marokkó sem konfliktus súlytotta ország, mégis szerepelnek a „top 10” kibocsátó országok listáján. A legjelentősebb kibocsátó országok nem változtak a vizsgált időszakban, papíron Szíria és Afganisztán vezetnek, azonban beszédes a statisztika többi része, ahol a valódi eltolódás megfigyelhető. Itt fel kell hívnom a figyelmet, miszerint a fenti statisztikai adatok jelentős része okmányokkal nem alátámasztott, bemondás szerinti állampolgárságok statisztikáin alapul. Személyes véleményem és szakmai tapasztalatom alapján a magukat szíriainak vallók

⁶ A 2015-ös adat forrása: Asylum int the EU member states. in: Eurostat. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf/790eba01-381c-4163-bcd2-a54959b999ed6> Letöltés: 2022. 05. 23.; a 2021-es adat forrása: Latest asylum trends – Annual overview 2021. <https://euaa.europa.eu/latest-asylum-trends-annual-overview-2021> Letöltés: 2022. 05. 23.

legalább egynegyede nem az, hanem valójában észak-afrikai, esetleg más arab országból származó állampolgár. A magukat afgánnak valló menedékkérők egy része sem az, hanem pakisztáni, bangladesi, csak kérelme pozitívabb elbírálása érdekében állít mást. Hipotézisem tehát az alábbira módosítom, amely már a fenti adatok tükrében bizonyítottak:

„A 2015-ös európai migrációs válság kezdetén jellemzően fegyveres konfliktuszónákból érkeztek a legtöbben, míg a 2015 és 2021 között eltelt időben növekvő tendenciát mutatnak a gazdasági megfontolásból útnak indulók.”

Ötödik hipotézisem szerint *„a bevándorló háttérű dzsihadista terroristák többsége nem az erős terrorista jelenléttel rendelkező harmadik országokból érkezik, hanem jellemzően Észak-Afrikából.”* Ezt a feltételezésemet menekültügyi munkám során tapasztaltakra és a sajtóban elhangzott hírekre alapoztam, amelynek igazát kutatómunkával támasztottam alá az 1. táblázat eredményeivel, amelynek elemzése az 1.4. fejezetben olvasható.

ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. Igazoltam, hogy a 2015-ös migrációs hullámot követően a politika részéről megnövekvő információs igény megváltoztatta a vizsgált országokban a nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenységi körét.
2. Bizonyítottam, hogy a migráció kérdése a vizsgált országokban átpolitizálódott, az eltérő politikai narratívák pedig megnehezíthetik a szakpolitikai döntések meghozatalát.
3. Igazoltam, hogy az elmúlt évek folyamán csökkent a célországok társadalmának befogadókészsége.
4. Bebizonyítottam, hogy a 2015-ös migrációs hullámban Európába érkezettekhez képest napjainkban egyre több gazdasági célú bevándorló, és nem a klasszikus genfi öt okból menekülő érkezik kontinensünkre.
5. Igazoltam, hogy a bevándorló háttérű dzsihadista terroristák többsége nem a terrorszervezetek által fertőzött válságövezetektől érkezik, hanem elsősorban Észak-Afrikából.

A KUTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA, AJÁNLÁSOK

Értékelésem szerint az értekezés és az új tudományos eredmények szakpolitikai és tudományos területen is hasznosíthatóak. Tudományos felhasználhatósága tekintetében elsősorban a biztonságpolitikai, másodsorban a rendszertudományi területen folytatott kutatásokhoz kapcsolódhat. A Nemzeti Közszolgálati Egyetem biztonság- és védelempolitikai, illetve nemzetbiztonsági BA és MA szakirányán részt vevő hallgatói számára a regionális biztonság, valamint a migráció témakör oktatásánál is átfogó képet nyújthat a vizsgált időszakról. A disszertáció az Európa- és politikatudományokat kutatók körében is hasznos ismeretterjesztő olvasmány lehet.

Az Európába irányuló irreguláris migrációt kutató egyetemekkel és kutatóintézetekkel közös projektek indításához, tudományos alapidokumentumként is funkcionálhat. Az irreguláris migráció és a terrorizmus, dzsihádzizmus kapcsolatának vizsgálata és az ezzel kapcsolatos táblázatok, elemzések miatt figyelmébe ajánlom a szélsőséges szervezetekkel és a terrorizmus megelőzésével foglalkozó kutatóknak és szervezeteknek. A fentiekén kívül külpolitikai és migrációval kapcsolatos döntés-előkészítési folyamatok során is hasznos háttéranyagként szolgálhat.

További kutatásra ajánlom

A nemzetbiztonsági terület számára az európai célországok nemzetbiztonsági törvényeinek vizsgálata az irreguláris migráció, és a migrációval kapcsolatos feladatok szempontjából. Ez azért lenne hasznos, hogy lássuk, mely országokban és milyen mértékben foglalkoznak a kérdéskörrel, van-e összefüggés az országok migrációs érintettségével, vagy esetleg a migrációhoz való hozzáállás inkább a domináns. E kutatás megerősíthetné azon hipotézisemet, miszerint a nemzetbiztonsági területre is ösztönzőleg hatnak az irreguláris migráció okozta kihívások és a megnövekedett feladatrendszer.

- A kutatásból kimaradt számos, az irreguláris migráció által érintett ország hasonló elemzése (Luxemburg, Belgium, Málta, Nagy-Britannia), amely átfogóbb képet festhet az európai migrációs folyamatokról.

- Az Európába irányuló irreguláris migrációs útvonalak tanulmányozása is eredményes kutatás lehet, amelyben végigkövetjük a kibocsátó országoktól a tranzitországokon át a célországokig a migránsokat. A migrációra készítő okok

vizsgálatával, az utazás módszereivel és anyagi vonzatával, az embercsempészekkel kapcsolatos elemzések segíthetnek megérteni a folyamatot, és találhatunk olyan tényezőket, amelyek kiiktatásával csökkenthető lenne az irreguláris migrációs útvonalak forgalma. Ezzel természetesen elképzelhető, hogy csupán más, alternatív útvonalakra terelődne az embercsempészet, de mindenképp közelebb kerülnénk az irreguláris és illegális lehetőségek szűküléséhez. Ez a feltételezésem szerint az embercsempészetrel kapcsolatos szolgáltatások drágulását eredményezné, amelyet már vélhetően kevesebben engedhetnek majd meg maguknak.

- Magyarország szempontjából ígéretes kutatási témának ígérkezik a Magyarországot érintő irreguláris migrációs útvonalak elemzése, azok dinamikájának változásai 2015 és 2021 között. E kutatást több nézőpontból is meg lehetne közelíteni: a rendészeti és határrendészeti aspektusokat ugyan már vizsgálták, ám nincs tudomásom biztonságpolitikai és külpolitikai aspektusokról. Például hoznám a Nyugat-balkáni migrációs útvonalban érintett országokkal való, a migráció kérdését érintő tárgyalásokat, javaslatokat, kezdeményezéseket és azok sorsának, következményeinek elemzését.

- További kutatási terület az előzővel összefüggésben az újabb, alternatív migrációs útvonalak keresése prevenciós céllal. Értékelésem szerint hasznos lehet megvizsgálni, hogy hol törnek a felszínre újabb konfliktusok vagy hol bukkannak fel a közeljövőben migrációt generáló tényezők (törékeny államok, édesvíz-hiány, polgárháború, terrorizmus stb.), és egy nagyobb migrációs hullám merre, mely eszközökkel, és várhatóan hova fog irányulni. Amennyiben e lehetőségeket megvizsgáljuk, megtudhatjuk, hazánk érintett lesz-e a közeljövőben, és nagyobb eséllyel lehet megelőzni az ebből eredő problémákat és biztonsági kihívásokat minden szinten.

- Sajnálatos, de nagyon aktuális kutatási téma az ukrajnai menekültek helyzete, Európán belüli megoszlása, fogadtatásuk, jövőképük feldolgozása. Egy jól kidolgozott, akár online kitölthető kérdőív, amely Európa számos pontján eljuthatna a menekültekhez, szintén segíthetné a helyzet migrációs elemzését. Ezzel párhuzamosan az ukrán menekültügyi helyzetet kihasználó szervezett bűnözői körök, a biztonsági kockázatok, az európai nemzetbiztonsági szolgálatok reakciói is mind ígéretes kutatási alap lehetne.

- A dolgozat terjedelmi korlátaira tekintettel nem részleteztem alaposabban az integrációs kérdéseket, például a célországokban státuszt kaptak elhelyezkedési

esélyeit. Külön disszertációt lehetne írni a sikeres integrációt hátráltató és segítő körülményekről, az Unió és a tagországok erre szánt forrásairól, projektjeiről és ezek megvalósulásáról. Ennek haszna a következtetések levonását követően a jövőben való még sikeresebb integrációs projektek megvalósítása, ajánlások tétele lehetne.

A SZERZŐ A TÉMÁBAN EDDIG MEGJELENT PUBLIKÁCIÓI

- Felegyi Júlia: A svéd menekültügyi rendszer és nemzetbiztonsági aspektusai. Felderítő Szemle, 17/4. 114-123. o.
- Felegyi Júlia: Nemzetközi gyakorlat a menedékkérők szexuális irányultságának vizsgálata körében. Szakmai Szemle, 2019/1. 46-56. o.
- Felegyi Júlia: A menekültügyi meghallgatások kérdései és ami mögöttük van. Felderítő Szemle 2019/1. 199-206. o.
- Felegyi Júlia: Terrorista feleségek, áldozatok vagy időzített bombák? Nemzetbiztonsági Szemle, 2019/3. 118-129. o.
- Felegyi Júlia: Germany's responses to the challenges of terrorism and migration. National Security Review 2019/1. 4-13. o.
- Felegyi Júlia: Svédország és a menekültek integrációja. Felderítő Szemle 2019/4. 105-116. o.
- Felegyi Júlia: Ausztria migrációs politikája. Felderítő Szemle, 2020/I. 75-85. o.
- Felegyi Júlia: Olaszország migrációs politikája napjainkban. Felderítő Szemle, 2020/3. 60-69. o.
- Felegyi Júlia: Spanyolország migrációs politikája. Felderítő Szemle, 2020/4. 63-77. o.
- Felegyi Júlia: Görögország migrációs politikája. Felderítő Szemle, 2021/1. 113-127. o.
- Felegyi Júlia: Franciaország migrációs politikája. Batthyány Lajos Alapítvány Doktori Ösztöndíjprogram 2020/2021. ISBN: 978-963-86217-9-5. 48-67. o.

A DOKTORI ÉRTEKEZÉS BENYÚJTÓJÁNAK SZAKMAI-TUDOMÁNYOS ÉLETRAJZA

Felegyi Júlia 1988-ban született Debrecenben.

2008 és 2010 közt a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Biztonság-és védelempolitika szakán szerzett BA diplomát, majd a 2012-ben először induló Rendészeti igazgatás-migráció BA szakirányára nyert felvételt az NKE Rendészettudományi Karán. Itt kezdett mélyebben érdeklődni a migráció és a tudományos kutatások iránt, a Szent György Szakkollégium tagjaként és hallgatói igazgatójaként több TDK dolgozatot írt, amelyekkel intézményi első és országos különdíj helyezéseket ért el, tanulmányai végén, 2015-ben pedig Egyetemi Szakmai Díjat vehetett át. Szakmai gyakorlatait az OIF-jogelőd BÁH-nál a nagyfai ideiglenes befogadó központban és a budafoki úti Menekültügyi Osztályon töltötte, valamint az NNI Nemzetközi Bűnözés Elleni Főosztály Illegális Migráció Elleni Osztályán.

2015-től évekig a BÁH menekültügyi ügyelete volt, ahol 24 órás szakmai felügyelete alá tartoztak a menekültügyi meghallgatások, őrizetbe vételek és nemzetbiztonsági meghallgatások is.

2017 és 2018 közt a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Tudományos Ügyek Irodájának tudományos referense volt.

2015 és 2018 közt levelező képzésen végezte a Nemzetközi biztonság- és védelempolitika MA képzést, közben OTDK első helyezést ért el 2017-ben.

Doktori tanulmányai folyamán 2019-ben az Új Nemzeti Kiválóság Program, 2020-ban és 2021-ben pedig a Batthyány Lajos Alapítvány doktori ösztöndíjasa. Angol és svéd nyelven beszél.

2018-tól transznacionális kihívásokkal, köztük az irreguláris migrációval is foglalkozó elemző.